

3. Беляева Н. А. О роли субъективного фактора в формировании интереса к профессии учителя / Н. А. Беляева // Формирование духовных потребностей учащейся молодежи / Вопросы формирования духовной культуры студентов пединститутов // Сборник статей. – Новосибирск, 1976. – С. 8-65.
4. Бех І. Д. Особистісно орієнтований підхід: Теоретико-технологічні засади / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – Кн. 1. – 280 с.
5. Деркач А. А. Акмеологическая культура личности [Текст]: содержание, закономерности, механизмы развития / А. А. Деркач, Е. В. Селезнева. – М.: изд-во Моск. психол.-соц. ин-та ; Воронеж : МОДЭК, 2006. – 496 с. – (Серия «Библиотека психолога»).
6. Діденко О. В. Педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх офіцерів [Текст]: дис. ... канд. пед. наук: 13. 00. 04 / Діденко Олександр Васильович; Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2003. – 201с.
7. Костенко М. А. Педагогічні умови професійно-творчого саморозвитку майбутнього вчителя [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. / М. А. Костенко; Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди. – Х., 2004. – 20 с.
8. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / За ред. Л. М. Проколієнко. – К.: Рад. школа, 1989. – 608 с.
9. Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики / А. Н. Леонтьев. – М.: МГУ, 1972. – 565 с.
10. Маслоу А. Психология бытия / А. Маслоу. – М.: Педагогика, 1997. – 304 с.
11. Пидкасистый П. И. Организация учебно-познавательной деятельности студентов [Текст] / П. И. Пидкасистый. – М.: Пед. общество России. – 2005. – 114 с.
12. Рувинский Л. И. Теория самовоспитания / Л. И. Рувинский. – М.: Мысль, 1973. – 144 с.
13. Северіна Т. М. Ціннісна детермінація особистісного самовдосконалення студентів у навчально-виховному процесі вищих педагогічних навчальних закладів [Текст]: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Тетяна Миколаївна Северіна; державний педагогічний університет ім. П. Тичини. – Умань. – 2012. – 225 с.
14. Селевко Г. К. Технологии развивающего образования / Г. К. Селевко. М.: НИИ школьных технологий, 2005. – 192 с.
15. Чобітько М. Г. Самовдосконалення студентів – майбутніх учителів – у процесі особистісно орієнтованої професійної підготовки / М.Г.Чобітько // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 1 (42). – С. 57-70.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Уйсїмбаєва Наталія Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Валентина ХАРЛАМЕНКО (Глухів, Україна)

ОРІЄНТАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА НА РЕАЛІЗАЦІЮ МЕТАСИСТЕМНОГО ПІДХОДУ У ПРОЦЕСІ ЙОГО ПРОФОРІЄНТОЛОГІЧНО ДІЯЛЬНОСТІ У ЗНЗ

У статті розглядаються питання метасистемного і системного підходу професійного самовизначення учнівської молоді у розрізі компетентнісного підходу у професійній діяльності соціального педагога.

Ключові слова: метасистемний підхід, системний підхід, інтеграція систем, професійне самовизначення, суб'єкт освітнього простору, досвід суб'єкта, компетентнісний підхід.

This article deals with the system approach and mega system professional self-determination of pupils in terms of competence-based approach in the professional activities of a social educator.

Keywords: mega system approach, system approach, systems integration, professional self-determination, an educational space, the experience of the subject, competence approach.

Постановка проблеми. Найважливішим критерієм усвідомлення і продуктивності професійного становлення людини є її здатність знаходити особливий сенс в професійній праці, самостійно проектувати, творити своє професійне життя, відповідально ухвалювати рішення про вибір професії, спеціальності і місце роботи. Ці проблеми постають перед особистістю протягом всього її свідомого життя. Постійне уточнення свого місця в світі професій, осмислення своєї соціально - професійної ролі, відношення до професійної праці, колективу і самого себе стають важливими компонентами життя людини. На сьогодні ринок праці вимагає творчих і креативних працівників, які спроможні приймати самостійно професійні рішення в різних галузях виробничої і невиробничої сфери. Конкурентно спроможний працівник – це насамперед висококваліфікований працівник, який швидко адаптується до змін, які диктує час і зорієнтований на впровадження досягнень науки в своїй професійній діяльності. Людина, яка процює не за покликанням, не може досягти майстерності, ефективно працювати. Але знайти себе, свою професію і своє місце в житті - складне завдання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи результати останніх досліджень, як власних та інших учених, сучасного стану профорієнтаційної роботи в школі, можна з впевненістю

сказати, що дана проблема не повністю розглянута на рівні метасистемної уяви про процес професійного самовизначення. Саме це, уповільнює реалізацію ефективного профорієнтаційного супроводу учнівської молоді. Проблему професійного самовизначення в різні періоди розглядали Л.Божович, А.Вихрущ, Є.Головаха, М.Гінзбург, О.Зайцев, Д.Закатнов, В.Зінченко, С.Золотухіна, Д.Фельдштейн, І.Кон, Є.Клімов, Г.Левченко, В.Мадзігон, А.Мудрик, М.Пряжніков, В.Сафіна, В.Сидоренко, Г.Терещук, М.Тименко, Б.Федоришин, М.Ховрич, П.Щедровицький, М.Янцур та інші. Але й надалі вона лишається актуальною та потребує дослідження.

Метою статті є розкриття сутності професійного самовизначення через призму метасистемної уяви, яка дозволяє цілісно та послідовно розкривати механізми підготовки учнівської молоді до свідомого вибору майбутньої професії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перед людиною постійно виникають проблеми, що вимагають від неї визначення свого відношення до професій, іноді аналізу і рефлексії власних професійних досягнень, ухвалення рішень про вибір професії або її зміну.

Ці завдання актуалізуються в зв'язку з появою нагальної потреби в підготовці учнів до подальшого життя та праці. Технологічний етап розвитку науково-технічного прогресу, який сьогодні створює ринок праці, передбачає підвищення рівня підготовки функціонально-грамотних, професійно та соціально мобільних фахівців, здатних швидко адаптуватися до економічних і виробничих умов, що постійно змінюються. Людині необхідно мати більш розвинену рольову структуру, щоб одночасно виконувати декілька різних, часто протилежних за своїм характером ролей. Сучасна молодь виявилася не достатньо підготовленою до життєдіяльності в умовах нової соціально-економічної ситуації. Такі обставини сприяють створенню системи підготовки молоді до праці через організацію їхнього соціально-професійного самовизначення. Означена проблема набуває особливої актуальності ще у зв'язку й з тим, що майбутні випускники педагогічних ВНЗ недостатньо підготовлені до її розв'язання, системою дій, необхідних для надання кваліфікованої допомоги учням у їхньому виборі майбутньої професійної діяльності, соціальної ролі в житті, тому, головним завданням сучасної професійної підготовки соціального педагога є формування в метасистемній уяві щодо професійного й соціально-професійного самовизначення учнів.

Дослідження даної проблеми є досить специфічним, так як і сама проблема, яка пов'язана із профорієнтаційною діяльністю соціального педагога. Професійне самовизначення - це не лише вибір конкретної професії, а і компонент сенсу життя. Є.Клімов вважає, що професійне самовизначення повинно розглядатися не "в егоїстичному смислі, а в прилаштуванні до суспільства, до цивілізації, до культури" [5: 3-14]. Отож, часто людина обирає не тільки певну професію, а значно більше, те, що дає ця професія для відчуття її власного життя. Основним механізмом професійного самовизначення є формування особистості як утворення особливого типу системних відносин усередині цілісної особистісної організації. Досліджуючи дане питання ми намагаємося розкрити його на методологічному рівні з урахуванням метасистемного принципу і принципу педагогічного конструктивізму. У загальному вигляді метасистемний підхід передбачає дослідження питання професійного самовизначення як цілісності, що є реальною дійсністю. Реалізація професійного самовизначення на рівні системного і метасистемного підходів одночасно неможлива. Метасистема виникає там і тоді, де і коли проблема не перекривається використанням однієї системи, або ж ця система неефективна деяких частинах загального діапазону, коли при зміні технологій професійного самовизначення необхідно визначитися з діапазоном їх ефективності. Проблема співвідношення частини і цілого є основою для системного підходу, але для метасистемного аналізу існує дещо інше співвідношення системи і метасистеми, а саме розкриття механізмів зовнішньої та внутрішньої інтеграції компонентів. У метасистемі повсякчас функціонують не всі елементи, а ось при об'єднанні підсистем у метасистему, коли йде розподіл функцій між ними, спостерігається спеціалізація. На метасистемному рівні адаптивні як процеси інтеграції, так і процеси конвергенції. Ці процеси мають спільні цілі, але розрізняються своїми підходами. У процесі інтеграції системи об'єднуються, зберігаючи свою відносну самостійність, а при конвергенції – зливаються і становляться одним цілим. Отож, метасистемний підхід у професійному самовизначенні дозволяє розглядати взаємодію внутрішніх прагнень особистості при виборі професії та зовнішніх впливів, що і визначає його ефективність. Збагачений досвідом перманентного вибору професії учень, як суб'єкт освітнього простору, просувається до свідомого професійного вибору. Досвід суб'єкта професійного самовизначення – це цілісне інтегративне утворення, яке складається із накопичених психолого-педагогічних структур і їх прояв у конкретній діяльності. Досвід професійного самовизначення не може бути скопійованим, він у кожній особистості буде свій неповторний, творчий. Ось тут і має бути суттєва допомога соціального педагога.

Повертаючись до проблеми професійного самовизначення, як взаємодію систем ми зважаємо на думу Дж. Сьюпера. Він вважає, що протягом життя людина змушена робити безліч виборів. Виявлення особливостей прояву принципу детермінізму в процесі самовизначення припускає аналіз двох систем. З одного боку, це особистість як найскладніша саморегулююча система, з іншого – система суспільного орієнтування молоді в розв'язанні питання щодо свідомого вибору професії. Дана

система містить у собі цілеспрямований вплив школи, родини, громадських організацій, літератури, мистецтва на мотиви вибору професії. Така сукупність засобів професійної орієнтації покликана забезпечити розв'язання завдань професійної освіти й консультування учнів, пробудження професійного інтересу й схильностей, безпосередньої допомоги в працевлаштуванні й подоланні труднощів етапу професійної адаптації.

Професійне самовизначення доцільно розглядати як елемент широких систем:

- соціального самовизначення, що передбачає пошук молодою людиною свого місця в житті, в соціальній структурі суспільства;

- життєвого самовизначення як специфічної форми суб'єктно-об'єктної взаємодії, в якій особистість виступає справжнім суб'єктом життєвого процесу, тобто свідомо включається в хід подій, опосередковуючи його творчим ставленням до життя і беручи на себе відповідальність за свої вчинки та дії.

У більшості наукових джерел соціальне і професійне самовизначення вживаються поряд, являючи собою відносно самостійні складові життєвого самовизначення. Професійне самовизначення – це не одноразовий вибір професії, а процес і критерій одного з елементів первинного й складного процесу. Завершується він лише тоді, коли у людини сформоване позитивне відношення до себе як до суб'єкта професійної діяльності, так і до діяльності цілому. Тому свідомий вибір професії є показником сформованості професійного самовизначення. Цей показник є основним критерієм ефективності профорієнтаційної роботи в шкільний період, так як кожен учень до закінчення навчання повинен бути зорієнтований свідомо вибирати професію. Людина має право на вільний вибір професії. Під вільним вибором слід розуміти - усвідомлене професійне самовизначення особистості, при якому установки особистості з одного боку узгоджується з особистісними даними (здібностями, покликанням, освітою, професійною підготовкою, психофізіологічними особливостями), а із іншого з потребами суспільства.

Професійне самовизначення – це процес самопізнання, формування інтересів, основних і резервних професійних намірів, професійної перспективи, визначення напрямів перекваліфікації, який проходить через всі етапи трудової діяльності.

Професійне самовизначення набуло статусу самостійного предмета дослідження серед науковців: В. Шубкін, П. Шавір, В. Оссовський, В. Паніотто, К. Платонов, С. Климов, М. Тітма, В. Орлов, Є. Головаха. Але діяльність з організації ефективної профорієнтаційної роботи призвела до необхідності розглядати професійний вибір у широкому соціальному контексті, у якому соціальне й професійне самовизначення є аспектами єдиного процесу [2; 3].

У наукових доробках Ф. Філіпова, М. Руткевича, В. Кірцяшова простежується взаємозв'язок професійної та соціальної орієнтацій. “Досі в педагогічній літературі проблема життєвих планів зазвичай розглядалася з точки зору професійної орієнтації: досліджувались шляхи й методи ознайомлення учнів з різними професіями, вивчалися індивідуальні особливості школярів, аналізувався вплив родини, школи. Але при цьому випускалося з-під уваги, що через вибір професії одночасно здійснюється й вибір соціального становища. Саме тому необхідно досліджувати це питання і в більш широкому плані та розглядати проблему життєвих планів з точки зору соціальної орієнтації” [8: 50-58].

Людина, обираючи майбутню професію чи посаду, тим самим обирає й своє майбутнє соціальне становище. Це означає, що орієнтація молодої людини у світі професій тісно пов'язана з його орієнтацією у світі статусних та інших позицій, які пропонує суспільство. І хоча перше й друге не є тотожним, відривати професійний вибір від соціального було б неправильно. У зв'язку з цим доцільно дотримуватися позиції щодо взаємозв'язку професійної та соціальної орієнтації особистості. Розуміючи самовизначення особистості як процес входження в соціальну структуру суспільства, яка являє собою сукупність різноманітних груп, можна стверджувати, що соціальні групи існують лише через групи професійні. Отже, вибір професії зумовлює певний соціальний статус, що і є вільним вибором особистості.

Аналіз теоретичних джерел дає змогу стверджувати, що професійне та особистісне самовизначення мають багато загального, а у вищих своїх проявах вони майже зливаються [9; 10].

Є. Климов виділяє дві принципи відмінності між професійним і особистісним самовизначенням: професійне самовизначення більш конкретне, його простіше оформити офіційно (наприклад, одержати диплом); особистісне самовизначення – більш складне поняття; професійне самовизначення більше залежить від зовнішніх (сприятливих) умов, а особистісне самовизначення – від самої людини. [3].

Згідно І. Кону, професійне самовизначення людини починається далеко в його дитинстві, коли в дитячій грі, дитина приймає на собі різні професійні ролі, і застосовує пов'язані з конкретною професією якості та особливості поведінки [4].

Під професійним самовизначенням О. Мудрик, Г. Балл, І. Дубровіна, М. Боришевський, О. Киричук, І. Бех розуміють самопізнання та об'єктивну оцінку особистістю власних індивідуальних особливостей, зіставлення своїх професійно-важливих якостей і можливостей з вимогами, необхідними для оволодіння конкретною професією. Це процес прийняття особистістю рішення щодо

вибору майбутньої трудової діяльності (вибір професії, професійного навчального закладу, місця працевлаштування). Педагогічне керівництво професійним самовизначенням передбачає організацію й здійснення керуючого впливу на психологічну сферу особистості учня відповідним арсеналом педагогічних засобів із метою підготовки учня до свідомого та самостійного вибору професії.

Професійне самовизначення полягає в усвідомленні особистістю себе як суб'єкта конкретної професійної діяльності і передбачає:

- самооцінку людиною власних індивідуально-психологічних якостей та зіставлення своїх можливостей із психологічними вимогами професії до спеціаліста;
- усвідомлення своєї ролі в системі соціальних відносин і своєї відповідальності за успішне виконання діяльності та реалізацію своїх здібностей;
- саморегуляцію поведінки, спрямованої на досягнення поставленої мети.

Отже, професійне самовизначення – це багатомірний процес, який можна розглядати з різних точок зору:

- як серію задач, які суспільство ставить перед особистістю, що формується, і які дана особистість повинна вирішити за певний період часу;
- як процес поетапного прийняття рішень, за допомогою яких індивід формує баланс між своїми побажаннями та нахилами, з одного боку, і потребами суспільства – з іншого;
- як процес формування індивідуального стилю життя, частиною якого є професійна діяльність [11; 12].

Структурним компонентом професійного самовизначення є наявність професійного плану як обґрунтованого уявлення про вибрану сферу трудової діяльності, про способи оволодіння майбутньої професією та перспективи професійного росту. Професійний план – це складова життєвого планування людини про бажаний спосіб життя, тобто про соціальний, професійний, сімейний статус, а також про шляхи та способи його досягнення.

Слід зазначити, що основними компонентами професійного плану є:

- уявлення про роль праці в житті людини (ціннісно-мотиваційний аспект вибору професії);
- перспективна професійна мета (мрія), узгоджена з іншими життєвими цілями (сім'я, рівень матеріального добробуту та ін.);
- професійні цілі як етапи та шляхи досягнення професійної мети;
- резервні варіанти та їх ієрархія;
- знання професій і відповідних професійних навчальних закладів;
- знання своїх можливостей для досягнення поставленої мети (реальна самооцінка внутрішніх і зовнішніх факторів вибору професії);
- знання шляхів підготовки до досягнення поставленої мети і шляхів роботи над собою;
- реальна підготовка до досягнення мети і реалізація окремих компонентів професійного плану в ході пробних пошукових дій;
- при потребі – інший варіант професійного плану, новий професійний вибір у випадку невідповідності можливостей і вибраних перспектив [7].

Вітковська О. В. виділяє наступні завдання професійного самовизначення:

- сформувати установку на власну активність та самопізнання як основу професійного самовизначення;
- ознайомити зі світом професій, потребами ринку праці, правилами вибору професії;
- забезпечити самопізнання та сформувати “образ-Я” як суб'єкта майбутньої професійної діяльності;
- сформувати вміння зіставляти “образ-Я” з вимогами професії до особистості та потребами ринку праці, створювати на цій основі професійний план і перевіряти його;
- сформувати вміння аналізу різних видів професійної діяльності, враховуючи їх спорідненість за психологічними ознаками та схожістю вимог до людини;
- створювати умови для перевірки можливостей самореалізації в різних видах професійної діяльності шляхом організації професійних проб;
- забезпечити розвиток професійно важливих якостей;
- сформувати мотивацію та психологічну готовність до зміни професії і переорієнтації на нову діяльність;
- виховувати загальнолюдські та загально-професійні якості, розумні потреби [1].

Щодо етапів професійного самовизначення особистості, слід зазначити, що існують різні підходи до виділення етапів професійного самовизначення особистості. Так, з точки зору психології розвитку (вікових особливостей учнів) професійне самовизначення можна поділити на 4 етапи:

- 1) дитяча гра - виконання певних професійних ролей і окремих елементів пов'язаної з цими ролями поведінки в процесі гри;
- 2) підліткова фантазія - уявлення себе в мріях представником тієї чи іншої професії;
- 3) попередній вибір професії - сортування різних видів діяльності та їх оцінка з точки зору інтересів, здібностей, системи цінностей особистості;

4) прийняття остаточного рішення – вибір рівня кваліфікації, об'єму й тривалості професійної підготовки, вибір спеціальності.

З точки зору педагогіки, професійне самовизначення включає наступні етапи:

- емоційно-образний – характерний для дітей старшого дошкільного віку;
- пропедевтичний – характерний для учнів молодшого шкільного віку (1-4 класи);
- пошуково-зондуєчий – характерний для молодших підлітків (4-7 класи);
- період розв'язання професійної свідомості (8-10 класи);
- період уточнення соціально-професійного статусу (10-11 класи);
- період входження в професійну діяльність (учні та студенти професійних навчальних закладів);
- саморозвиток фахівця безпосередньо у професійному середовищі.

Вивчення психолого-педагогічної наукової літератури дало змогу визначити показники сформованості професійного самовизначення учнівської молоді, а саме:

- інформованість учня про структуру народного господарства, потреби ринку праці, зміст і умови праці з обраної професії, навчальні заклади, в яких можна отримати професію;
- сформованість професійних інтересів і намірів;
- сформованість мотиваційної сфери при виборі професії;
- наявність спеціальних здібностей;
- наявність практичного досвіду у вибраній сфері діяльності;
- узгодженість інтересів, здібностей і нахилів із вимогами професії;
- відповідний стан здоров'я, відсутність протипоказань.

Таким чином, одним із найважливіших факторів, що впливають на формування життєвого самовизначення учнівської молоді, є система освіти. У цьому зв'язку особливого значення набуває аналіз особливостей життєвого самовизначення особистості відповідно до різного рівня освіти (ЗНЗ, ВНЗ I-II р.а, ВНЗ III-IV р.а.), її уявлень про умови й фактори самовизначення, способів здійснення поставлених цілей. А також уявлень про перешкоди, що стоять перед молодою людиною на тому етапі її життєвого шляху, коли відбувається інтенсивне професійне становлення, формування сімейних відносин, трудових навичок, громадянських позицій і моральних цінностей. Можна припустити, що соціальне оточення, включаючи освітнє, сімейне середовище, неоднаково впливає на рішення зазначених проблем. Вивчення поставлених проблем має на меті підвищити ефективність професійного самовизначення учнівської молоді, через розгляд його на рівні метасистеми. Зорієнтувати у питаннях, які проаналізовані даним дослідженням може соціальний педагог, який за своїми посадовими обов'язками має сприяти професійному визначенню особистості, дбати про професійне самовизначення та соціальну адаптацію молоді.

На основі аналізу результатів дослідження та їх узагальнення можна зробити **висновок**, що професійне самовизначення являє собою багатомірний і багатоступеневий процес співвідношення людиною власних життєвих цілей, нахилів, здібностей з об'єктивними можливостями їх реалізації.

Професійне самовизначення (вибір професії) - це процес, що складається з ряду етапів, кожному з яких відповідають свої визначення, соціальна ситуація, своє середовище і атмосфера, тривалість яких залежить від зовнішніх умов і індивідуальних особливостей суб'єкта вибору професії.

Професійне самовизначення розглядається як процес, що охоплює весь період професійної діяльності особистості: від виникнення професійних намірів до виходу з трудової діяльності. Отож, процес професійного самовизначення пронизує увесь життєвий шлях людини. Ситуація професійного самовизначення для молодої людини є достатньо складною. Справа посилюється ще і тим чинником, що великі труднощі становить орієнтування в її внутрішньому світі, в особистих якостях, без чого свідоме самовизначення як свідомий процес неможливий, тому на даному етапі становлення професійних вподобань край необхідним є компетентне соціально - педагогічне керівництво процесом самовизначення. Молодь має зорієнтуватися не лише у знаннях про обрану професію, якості, які важливі при її виборі, але й володіти технологіями професійного зростання, які сприятимуть закріпленню себе в обраній професії. Власне, забезпечити та реалізувати на практиці профорієнтаційний супровід сучасної молоді зможуть лише фахівці з ґрунтовною профорієнтаційною підготовкою.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Вітковська О. Професійне самовизначення особистості і практичні аспекти професійної консультації: Монографія / О. Вітковська. – К.: Наук. світ, 2001. – 191 с.
2. Головаха Е. Жизненная перспектива и профессиональноесамопределениемолодежи / Е. Головаха. – Киев: Наукова думка, 1988. – 144 с.
3. Климов Е. Психология профессиональноесамопределения: учеб. пособ. [для студ. вузов] / Е. Климов. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 512 с.
4. Кон И. В поихахсебя. Личность и еесамосознание. – М., 1984. – 335 с.
5. Костюк Г. Роль професійного самовизначення в формуванні особистості // Питання професійної орієнтаціїучнів. – К., 1969. – С. 3-14.

6. Лісневська А. Проблеми особистісної спрямованості старших підлітків / А. Лісневська // Вісн. Черніг. держ. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2002. – Вип. 11. – С. 79–89.
7. Лучка В. Вивчення особливостей професійної орієнтації особистості / В. Лучка // Зб. наук. пр.: філософія, соціологія, психологія / Прикарпат. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2002. – Вип. 7, Ч. 2. – С. 39–50.
8. Ников Г. Жизненносамоопределение как педагогическая проблема / Г. Ников // Вопросы самоопределения личности и ее активности: сб. ст. – Уфа, 1985. – С. 50–58.
9. Пасічняк Р. Особливості професійного самовизначення в юнацькому віці / Р. Пасічняк // Вісн. Прикарпат. ун-ту. Сер. Філософ. і психол. науки. – Івано-Франківськ, 2001. – Вип. 11. – С. 136–142.
10. Педагогічне управління професійним самовизначенням учнівської молоді: Метод. посіб. / В. Мадзігон, І. Бех, М. Тименко та ін. – К., 2001. – 152 с.
11. Погрібна В. Соціологія професіоналізму: монографія / В. Погрібна. – К.: Алеута: КНТ: ЦУЛ, 2008. – 336 с.
12. Професійна орієнтація старшокласників: теорія і практика: науково-методичний посібник [для вчителів] / За ред. О. Мельника. – К., 2009. – 260 с.
13. Профконсультационная работа с старшеклассниками / под ред. Б. Федоришина. – К.: Радянська школа, 1980. – 160 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Харламенко Валентина Борисівна – канд. пед. наук, доцент, докторант Інституту вищої освіти НАПН України.

Марина ЯКОВЛЕВА (Одеса, Україна)

УПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНО МОВИ У ВИЩОМУ ЮРИДИЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Навчання студентів вищих юридичних навчальних закладів професійної іноземної мови є важливим аспектом формування кваліфікованого юриста. В зв'язку з цим порушується питання використання інтерактивних методів навчання як основного фактору оптимізації процесу опанування студентами професійної іноземної мови.

Ключові слова: інтерактивні методи навчання, іноземна мова, вища юридична освіта.

Teaching students in higher law institutions a professional foreign language is an important aspect of the formation of a qualified lawyer. In this regard, the question of using interactive teaching methods as the main factor of optimization process in mastering of the professional foreign language is raised.

Keywords: interactive teaching methods, foreign language, higher law education (law degree).

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку людства, глобалізація стає домінуючим фактором та актуальною проблемою розвитку людства. Глобалізаційні процеси характеризуються інтеграцією та істотними змінами в усіх сферах суспільного життя, до яких можна віднести економіку, політику, культуру, право, освіту. Процес інтеграції України у світову спільноту вимагає перегляду традиційних поглядів, зумовлює необхідність конкурентоспроможних фахівців. З кожним роком підвищуються вимоги не тільки до професійних знань та вмінь, але й до володіння іноземною мовою. Визначна роль у формуванні й становленні особи, яка б змогла досягти успіху в умовах високої конкуренції належить освіті.

Сучасний освітній простір України відзначається активним пошуком шляхів модернізації процесу викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах. Це має створити умови для розвитку індивідуальних здібностей студентів. Звідси і основне завдання вищих навчальних закладів – посилити увагу до використання інтерактивних методів і технологій у навчальному процесі.

Аналіз останніх досліджень. Впровадження у навчальний процес інноваційних технологій, важливе місце серед яких належить інтерактивним, є основним напрямом удосконалення у вивченні іноземної мови. Сутність інтерактивного навчання висвітлено у працях Н. Балицької, Г. Волошиної, О. Глодова, Н. Побірченко, О. Пометун, Л. Піроженко та ін. Проблема використання інтерактивних методів навчання знайшла своє відображення у наукових роботах таких учених, як Н. Азарова, І. Бех, Н. Матвєєва, Л. Николаєва, О. Панченко, Н. Стецюра та інших.

Виклад основного матеріалу. У сучасній педагогіці розрізняють інтерактивні методи навчання як складову частину інноваційної педагогічної технології, яка має на меті заохочування тих, хто навчається, до пізнавальної самостійності, створення умов для їхньої творчості та педагогіки співпраці. Саме інтерактивні методи навчання допомагають студентам розкриватися в особистісному аспекті, є необхідною умовою підготовки конкурентоспроможного спеціаліста, дозволяють їм здобувати професійні навички в навчальних аудиторіях, передбачають залучення слухачів до вирішення проблемних завдань, що максимально наближені до їхньої майбутньої професійної